

V. Zakrzów - Raków 16 km

Panorama Zakrzowa

Zakrzów - osiedle w pn. – wsch. części Wrocławia, komunikacja samochodowa, miejska komunikacja autobusowa - numery linii 128, 130, D.

Osiedle wymienione w dokumentach jako Zakrou w 1253 r., własność klasztoru św. Wincentego aż do sekularyzacji w 1810 r. Zakrzów - nazwa topograficzna oznaczająca pierwotnie miejsce za krzami to jest za krzakami. Staropolskie słowo kierz oznaczało krzak, zarośla. W 1951 r. osiedle włączono do Wrocławia. Osadnictwo na tym terenie sięga okresu kultury łużyckiej, w czasie badań archeologicznych, odkryto tu cmentarzysko z tego okresu. W okresie międzywojennym znaleziono na terenie Zakrzowa bogate pochówki z 1 poł. IV w. n. e. nazwane książęcymi, część znalezisk jest prezentowane we wrocławskim Muzeum Archeologicznym.

W 1886 r. uruchomiono linię kolejową Psie Pole - Trzebnica, ze stacją w Zakrzowie. Obecnie wznowiono ruch kolejowy na tej trasie.

Stare zabudowania dawnego POLARU

Na terenie osiedla zlokalizowany jest zakład produkujący sprzęt AGD **Wirpool** dawny **Polar**. Fabryka swymi początkami sięga k. XIX w. z tego czasu pozostało kilka obiektów zgrupowanych w północnej części zakładu.

W czasie II wojny światowej w Zakrzowie mieścił się oboz pracy, początkowo w remizie strażackiej, a później w barakach. W obozie przebywali więźniowie różnych narodowości, między innymi Polacy przywiezieni po powstaniu warszawskim. Było tu przeciętnie 400 osób.

Pętla autobusowa na Zakrzowie

Od Polaru idziemy ul. Generała Okulickiego następnie ul. Niepodległości za znakami w kierunku stadionu sportowego, po czym skręcamy na aleję obsadzoną kasztanowcami. Wychodzimy ponownie na ul. Gen. Okulickiego. Dochodzimy do mostu na Dobrej, Za mostem kierujemy się w ul. Widawską w lewo na pn. – zach. Po ok. 100 m, skręcamy w prawo na pn., za znakami w las. Początkowo znaki prowadzą na pn., a następnie zataczają łuk w kierunku wsch. Przecinamy ul. Generała Okulickiego, przechodzimy przez sosnowy las, ponownie dochodzimy do ulicy, Wiaduktem nad obwodnicą, przechodzimy w kierunku Domaszczyna.

Domaszczyn - wieś ulicówka na wsch. od Wrocławia, położona na lewym brzegu rzeki Dobrej, komunikacja samochodowa, linia autobusowa 914, sklep spożywczy.

Wieś wymieniona w 1245 r, jako Domanici w buli papieża Inocentego IV jako własność biskupstwa wrocławskiego. Wzm. w 1290 r., jako Domaszczyn. W okresie od 1510 r. do 1945 r., była połączona ze Szczodrem jako jedna posiadłość.

We wsi wznosi się jednonawowy późnogotycki **kościół p. w. Podwyższenia Krzyża Św.**, pierwotna, drewniana świątynia, wzm. w 1339 r., była p. w. św. Doroty i Klemensa. Obecna budowla została zbudowana w l. 1565-1585 staraniem Hansa von Dompning i jego żony Katarzyny z domu Kotulińskiej. Budowla jest orientowaną, nie tynkowaną. Od zach. stoi masywna wieża. Wyposażenie pochodzi głównie z XIX w.

Na pn.- zach., krańcu wsi na skraju dawnego parku znajduje się **pałacyk myśliwski** z 2 poł. XIX w., neogotycki, częściowo z krenelażem i gzymsem naśladowującym machikule. W narożniku pd. – wsch. mieści się okrągła wieża wyższa od budynku. Na wsch. od pałacyku staw będący pozostałością fosi lub imitujący ją, odcięty groblą z przepustem od przepływającej obok Dobrej. Okolice Domaszczyna to teren, na którym rośnie bardzo dużo starych drzew, a szczególnie pomnikowych dębów.

Za mostem na rozstajach dróg skręcamy w lewo na wsch., idziemy przez las łęgowy zaadoptowany w XVIII i XIX w. na park. Przy dawnym zameczku myśliwskim z XIX w., rośnie dąb mający ponad 400 lat o obwodzie 610 cm. Dochodzimy do pierwszych zabudowań Szczodrego, wychodzimy na niewielki plac, przed nami pętla autobusowa komunikacji miejskiej.

Od pętli autobusowej idziemy szosą w kierunku południowym, mijamy po wschodniej stronie ulicy dawny pałac (nr 55), w którym mieścił się w okresie międzywojennym konsulat szwedzki, Budynek ten został wzn. w k. XIX w. W okresie powojennym przez kilkanaście lat mieściło się tu sanatorium rehabilitacyjne wrocławskiego szpitala zakaźnego. W 1988 r. zakończono remont obiektu z przeznaczeniem na Dom Opieki im. Adama Chmielowskiego. Brama prowadząca na teren przypałacowy jest murowana i otynkowana. Trzy kwadratowe filary podtrzymujące bramę i furtkę wykonaną z ozdobnie kutych prętów. Po minięciu dawnego pałacu konsulatu szwedzkiego, w pobliżu zakrętu szosy skręcamy w lewo na wsch. i przez bramę wchodzimy na teren

dawnego parku dworskiego. Dochodzimy do dwóch oficyn pałacowych.

Szczodre - wieś na pn. – wsch. od Wrocławia, wielodrożnica, położona w dolinie rzeki Dobrej, komunikacja samochodowa, komunikacja miejska – linia nr 904, 914, bar, sklep spożywczy.

Na wsch. od przystanku komunikacji miejskiej stoi dom nr 19/21 z pocz. XX w., zbudowany zapewne z przeznaczeniem na pensjonat, ma płytki trzypiętrowy ryzalit środkowy. Na zach. od pętli autobusowej znajduje się cmentarz, jest on położony po pn. stronie drogi do Domaszczyna, został założony w 2 poł. XIX w. Zachowało się na nim kilka nagrobków z pocz. XX w. Przez środek cmentarza do kaplicy prowadzi aleja lipowa. Kaplica cmentarna, wzn. ok. 1890 r., z półkolistą absydą przy której dobudowane są dwie kruchty.

Po przejściu przez Szczodre, wkraczamy na teren dawnego założenia pałacowo – parkowego. W pobliżu znajdowała się rezydencja, założona w l. 1685 - 92 przez Krystiana Ulryka I, księcia oleśnickiego, jako letnia rezydencja jego żony Sybilli Marii. W l. 1792 - 1805 dodano do starszego budynku dwie okrągłe wieże i boczne skrzydła. Od 1824 r. ulubiona miejscowość wypoczynkowa księcia oleśnickiego Wilhelma Brunszwickiego. W 1852 r., wzniesiono lewe skrzydło, a w 1854 r., prawe z biblioteką i galeria malarską. Do 1857 r. przebudowana w całości modnym wówczas stylu neogotyckim. W 1884 r., majątek odziedziczył król Albert saski, którego rodzina zaczęła regularnie przyjeżdżać tu na wypoczynek. Zamek zyskał przydomek „Śląskiego Windsoru”. Tutaj w 1902 r. zmarł król Albert, a w 1932 r., jego następca monarcha saski Fryderyk August III. Do 1945 r. dobra należały do Fryderyka Krystiana ks. Saskiego, margrafa Miśni. Zamek w 1938 r. zaczął podupadać, część wyposażenia została wywieziona do Saksonii, część sprzedana, rozebrano budynek teatru i galerię łączącą pawilony. Pałac spłonął w 1945 r. W l. 50 XX w. zostały rozebrane ruiny. Zachowały się dwie oficyny z z l. 1851 - 67. W 1963 r. mieścił się tutaj szpital - izolatorium, w którym przebywali chorzy na ospę, panującą podczas tego lata we Wrocławiu,

fol. Jerzy Maciejewski

W budynku Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych we Wrocławiu,

fol. Lilia Maciejewska

na półpiętrze w holu znajduje się lustro przeniesione ze "Śląskiego Windsoru" w Szczodrym.

fol. Jerzy Maciejewski

przed oficynami najgrubszy dąb w gminie Długoleka o obwodzie 642 cm . **Park przypalacowy** rozpościera się głównie przed I oficyną, jest zagospodarowany, w jego pn. – wsch. części znajduje się staw a nad nim grupa malowniczych wierzb płaczących. W rodzimym drzewostanie parku występują też cisy, tulipanowiec i magnolia szerokolistna.

fot. Jerzy Maciejewski

Park krajobrazowy, rozciągający się na wsch. od drogi z Długoleki, założony został na przeł. XVIII/XIX w. i stanowił otoczenia siedziby książęcej, rozszerzony w poł. XIX w., obejmował 120 ha. Na cele parkowe przekształcone zostały lasy łęgowe w dolinie rzeki Dobrej. Z architektury parkowej pozostały bramy z k. XIX w.

W okolicy Szczodrego można jeszcze znaleźć:

- ☀ W lesie po lewej stronie drogi do Łoziny, ok., 40 m za pozostałością dawnej bramy. znajduje się kurhan z wczesnej epoki brązu /1700-650 lat p .n.e./ o kształcie płaskiego nasypu o wys., 0,80 m, i średnicy 16 m .
- ☀ 0,3 km na pn. - wsch. od Szczodrego w pobliżu podmokłych łąk, położone w zagajniku nad strumieniem znajduje się grodzisko stożkowe, jest ono datowane jest na XIII - XIV w., założone na planie koła o średnicy 21 m, nasyp jest otoczony fosą szerokości 3 m, wysokość nasypu od dna fosy wynosi 3 m.,

Szlak skręca przed murem pałacowym w prawo na południe, mijają staw i wchodzi w las. Mijamy bramę prowadzącą na teren parku i po ok. 1,5 km dochodzimy do wsi Długoleka.

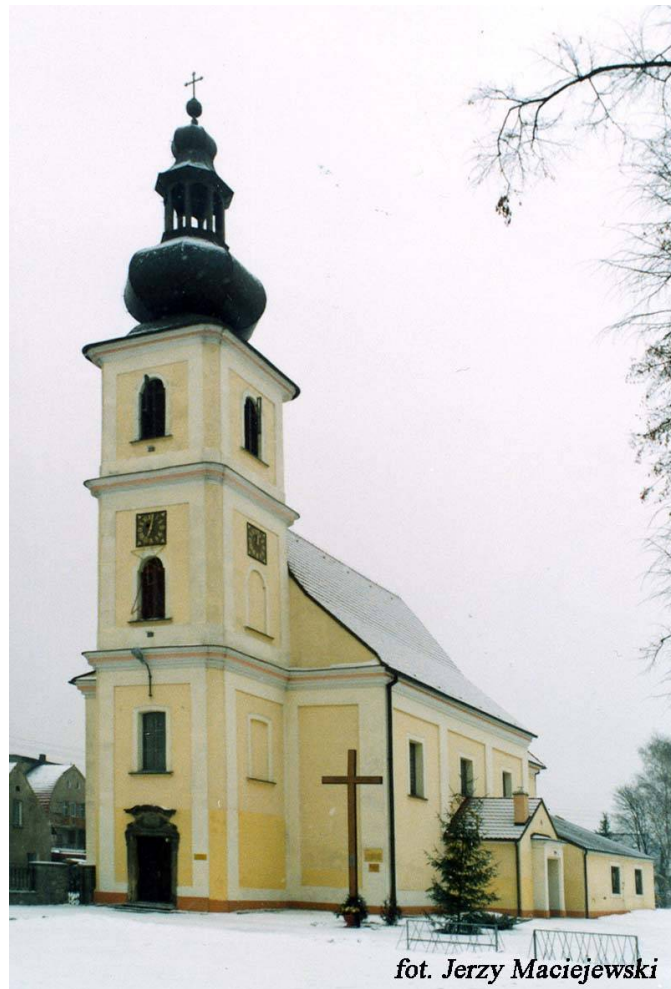
Długoleka - wieś na wsch. od Wrocławia, PKP, komunikacja samochodowa, komunikacja miejska – nr linii 904,914, ośrodek zdrowia, restauracja, sklep spożywczy, UPT. Siedziba Urzędu Gminy i związanych z nim innych władz, a także centrum handlowo - usługowe gminy.

Wieś, obecnie o układzie wielodrożnicy położona w dolinie rzeki Dobra i jej dopływu Topora. Stara zabudowa wsi zachowała średniowieczny układ owalnicy, którą tworzą ulice Stawowa i Wiejska.

Osadnictwo sięga tu okresu kultury łużyckiej. Od 1454 r., cel pielgrzymek ze Śląska, Czech i Polski do tutejszej kaplicy p. w. Bożego Ciała, wystawionej obok kościoła, dla upamiętnienia zająć religijnych z 1453 r. Kaplica

była wzn. w k. XV w., i istniała ona do 1932 r. Ośrodkiem pielgrzymkowym wieś stała się w 1454 r., wg miejscowego podania nawiązującego do zjść religijnych z 1453 r., kiedy to polski szlachcic odnalazł w lesie hostię, którą skradziono z kościoła w Długołęce.

W centrum wsi przy ul. Broniewskiego stoi barokowy kościół parafialny p. w. św. Michała Archanioła, wzm. jako parafialny w 1376 r., wzn. w l. 1715 – 22 . Świątynia jest orientowana z jednonawowym z węższym zamkniętym trójbocznie prezbiterium. Przy elewacji zachodniej kwadratowa wieża kryta cebulastym trójstopniowym hełmem Wnętrze posiada barokowe wyposażenie. Na ambonie przedstawiona jest płaskorzeźba ze sceną odnalezienia Hostii przez polskiego szlachcica.

fot. Jerzy Maciejewski

W parterze wieży znajduje się barokowy portal z uszakami, w supraporcie pod falistym gzymsem znajduje się wykuty polsko - niemiecki cytat z Ewangelii św. Mateusza: „Pójdźcie do mnie wszyscy, którzy pracujecie y iesteście obciążeni a ia was ochłodze”, oraz data 1772. Przy ul. Wrocławskiej znajduje się **zespół budynków dworca** kolejowego pochodzących z przeł. XIX i XX w. Na peronie wiata o konstrukcji. drewnianej.

Przez Długołękę przechodzą dwa szlaki turystyczne: żółty (który jest przedmiotem niniejszego opracowania) i zielony, który rozpoczyna się przy stacji PKP i prowadzi do Łoziny. Wiedzie on ul. Wrocławską na zachód, dochodzi do parku i tu skręca na pn. i razem za znakami żółtego szlaku prowadzi przez park do Szczodrego.

Do wsi wchodzimy od pn. od strony Szczodrego aleją parkową, przecinamy ul. Wrocławską, wchodzimy w ul. Broniewskiego i idziemy prosto w kierunku przejazdu kolejowego, za przejazdem dochodzimy do kościoła, za nim przecinamy ul. Słoneczną i skręcamy na wsch. w ul. Wschodnią, którą dochodzimy do wsi Kamień.

Kamień - wieś na wsch. od Wrocławia o układzie wielodrożnicy, położona w dolinie rzeki Topór, komunikacja samochodowa, sklep spożywczy, komunikacja miejska – nr linii 914 Wieś wzm. w dokumentach w 1300 r.

Niemiecka nazwa wsi do 1945 r. brzmiała Stein.

We wsi znajduje się **dwór** z 2 poł. XIX w. W fasadzie na osi piętrowy ryzalit z klasycystycznym szczytem, w którym znajduje się tarcza herbowa. Obiekt otoczony jest zabudowaniami gospodarczymi. W głębi parku dworskiego znajdują się **ruiny powozowni** wzn. w 1870 r., a zniszczonej w 1945 r. Zachowały się mury parteru i niektóre stropy. W parku znajduje się wzniesiona neogotycka **kaplica grobowa** dawnych właścicieli z XIX w. **Park krajobrazowy** z połowy XIX w. o powierzchni, około. 14 ha. Między pałacem a pd. częścią parku płynie rzeka Topór. W drzewostanie parku oprócz drzewostanu rodzimego występują też miłorząb dwuklapowy, tulipanowiec amerykański, iglicznia trójcierniowa. W centrum parku rośnie rzadko spotykany na naszym terenie cypriśnik błotny o obw. 240 cm .

Pomiędzy wsią a lasami doliny Topora i Oleśnicy były niegdyś stawy, które wykorzystano na wysypisko popiołów. Szereg usypanych szarych stożków sprawia niecodzienna wrażenie, lecz przy niesprzyjającym wietrze zagraża lasom. Ze wsi wychodzimy ul. Diamentową w kierunku lasu na wsch., mijamy wysypisko żużla wrocławskiej elektrociepłowni. Dochodzimy do lasu, przechodzimy przez rzeczkę Topór, niewielki dopływ Widawy, przed nami staw. Wchodzimy na groblę i skręcamy w lewo na pn. (Uwaga na znaki !). Następnie idziemy w kierunku lasu i tu groblami dochodzimy do wsi Raków. Wychodzimy na szosę. Stąd możemy dojść do stacji kolejowej w Borowej Oleśnickiej znajdującej się w odległości ok. 2 km na pn.

Borowa Oleśnicka

Pałac został wzniesiony w końcu XVIII w. Został rozbudowany na przełomie XIX/XX w. Do 1945 r. właścicielem pałacu była rodzina von Schwerin. Po wojnie w pałacu stacjonowało wojsko radzieckie. W 1969 r. pałac przeszedł w ręce PGR-u a w jego wnętrzu urządzono biura i świetlice. Następnie w pałacu utworzono szkołę, która funkcjonowała do 2005 r. W 1988 r. pałac przeszedł kapitalny remont pod nadzorem konserwatora zabytków. Pałac jest udostępniony. W pd. ryzalicie w kształcie trójkątnego tympanonu znajduje się herb rodowy Schwerinów i dekoracja stiukowa. W pałacu znajduje się wysoki hol z ozdobionym sztukaterią sufitem.

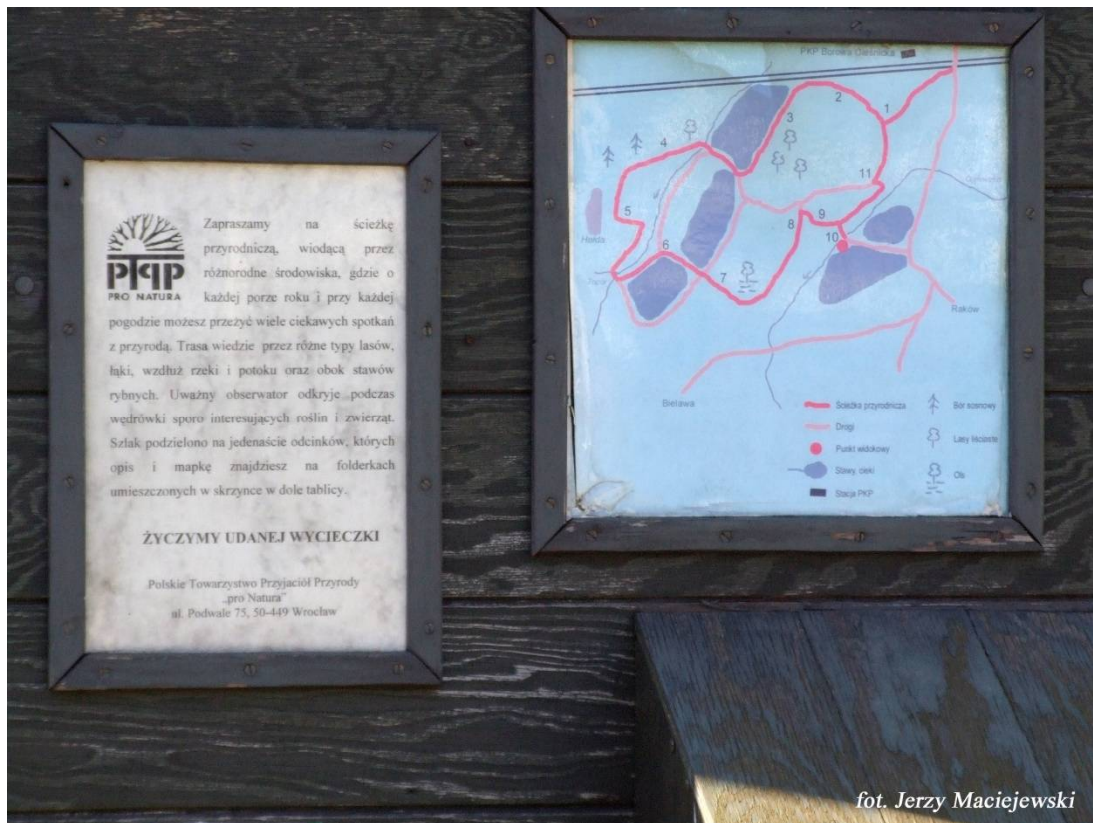

fot. Jerzy Maciejewski

Przy głównej drodze w centrum wsi stoi kościół parafialny p.w. Matki Bożej Królowej Polski z 1771 r.

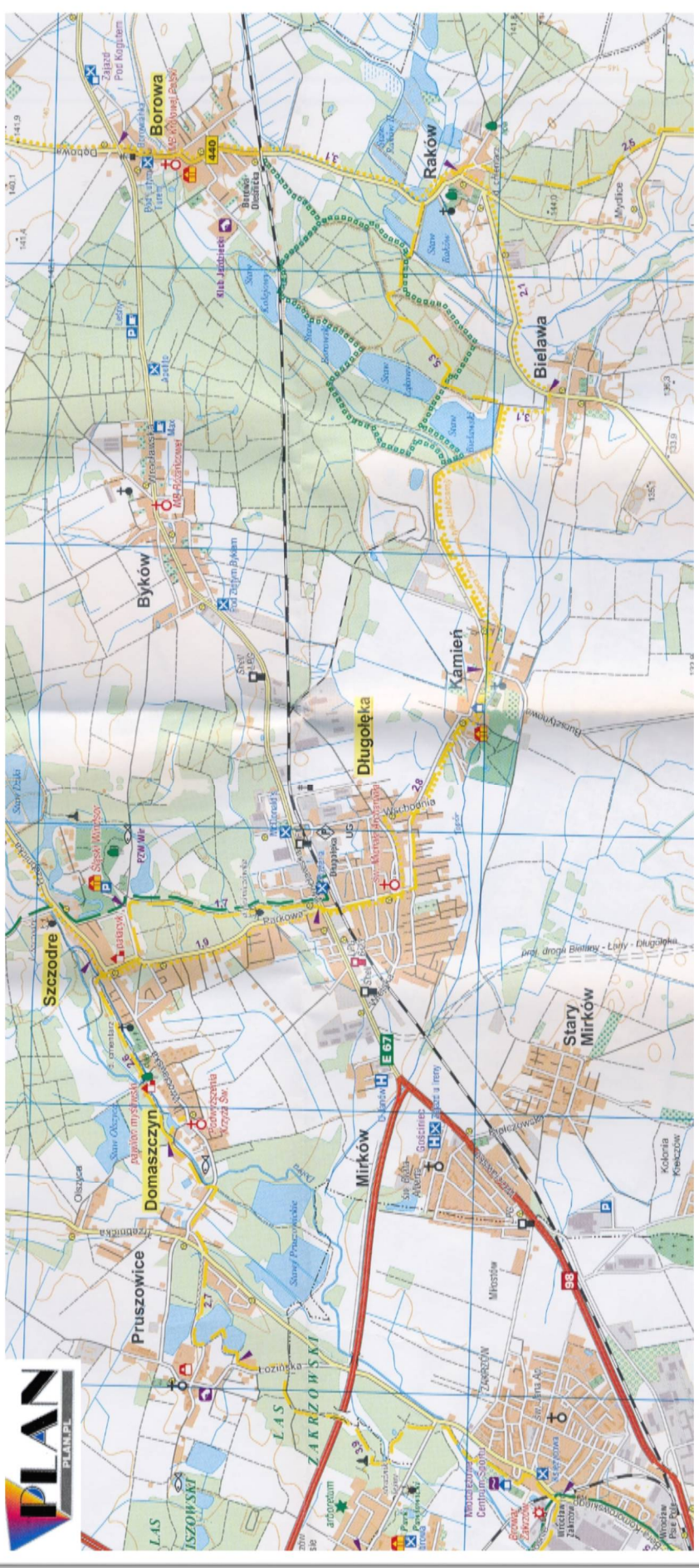
fot. Jerzy Maciejewski

fol. Jerzy Maciejewski

W pobliżu stacji kolejowej znajduje się ścieżka przyrodnicza

Reprodukcja mapy za zgodą Wydawnictwa PLAN

Tekst: Jerzy Maciejewski i Mieczysław Zandberg

Zdjęcia: Jerzy Załęski, Jerzy Maciejewski i Krzysztof Maciejewski

Prawa autorskie zastrzeżone

Do pobrania

Trasa nr 5

